

Tarptautinė taika ir saugumas jūrų erdvėje

Indrė Isokaitė-Valužė

<https://orcid.org/0000-0003-4596-2695>
Vilniaus universiteto Teisės fakulteto
Viešosios teisės katedros docentė
socialinių mokslų daktarė
Saulėtekio al. 9, I rūmai, LT-10222 Vilnius
Tel.: (+370 5) 236 6175
El. paštas: indre.isokaite@tf.vu.lt

Šiame straipsnyje nagrinėjama, kokios veikos ar situacijos jūrų erdvėje, sudarydamos grėsmę jūrų saugumui (angl. *maritime safety*) ir (ar) saugumui (apsaugai) jūroje (angl. *maritime security*), patenka į grėsmės tarptautinei taikai ir saugumui sampratą. Pagrindus tarptautinę taiką ir saugumą skirtų užtikrinti tarptautinės teisės principų galiojimą jūrų erdvėje, parodoma, kad grėsmių tarptautinei taikai ir saugumui sąrašas kito, apimdamas veikas ir situacijas jūroje, įskaitant terorizmą, piratavimą jūroje ir ginkluotą laivų plėšimą, masinio naikinimo ginklų platinimą ir kitas. Nuo šių ir panašių grėsmių saugi jūrų erdvė iš esmės reiškia saugumą (apsaugą) jūroje. Taigi nemažai grėsmių saugumui (apsaugai) jūroje yra ar gali būti grėsmėmis tarptautinei taikai ir saugumui, jei jos pripažintos tokiais grėsmėmis Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijose. Dažniausiai šios grėsmės kels grėsmę ir jūrų (laivybos, laivų, įgulų, keleivių) saugumui, tačiau grėsmė jūrų saugumui nebūtinai prilygs grėsmei saugumui (apsaugai) jūroje ar, juo labiau, tarptautinei taikai ir saugumui. **Pagrindiniai žodžiai:** tarptautinė taika ir saugumas, Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijos, jūrų saugumas, saugumas (apsauga) jūroje, terorizmas, piratavimas jūroje, ginkluotas laivų plėšimas, tarptautinis organizuotas nusikalstamumas.

International Peace and Security in Maritime Domain

The research aims at establishing which activities or situations in maritime domain, which threaten maritime safety and / or maritime security, fall within the concept of international peace and security. Having demonstrated the validity of the international law principles that safeguard international peace and security in maritime area, the research reveals a changing list of the threats to international peace and security, which now encompasses activities and situations at sea, including terrorism, sea piracy and armed robbery against ships, proliferation of weapons of mass destruction, *etc.* A maritime space safe from such kind of threats generally means maritime security. Thus, a great part of the threats to maritime security are or may constitute threats to international peace and security, subject to their recognition as such threats by the United Nations Security Council in its resolutions. Usually such threats also pose risk to maritime safety (safety at sea, safety of navigation, ships, crew and passengers); however, any threat to maritime safety does not necessarily endanger maritime security or amount to the threat to international peace and security.

Keywords: international peace and security, United Nations Security Council resolutions, maritime security, maritime safety, terrorism, sea piracy, armed robbery against ships, trans-boundary criminal activities.

Received: 17/07/2021. Accepted: 17/01/2022

Copyright © 2022 Indrė Isokaitė-Valužė. Published by Vilnius University Press

This is an Open Access article distributed under the terms of the Creative Commons Attribution License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original author and source are credited.

Įvadas

Pasaulio jūros ir vandenynai visada buvo ir išlieka valstybių karinės galios ir įvairių interesų – teritorinių, politinių, ekonominių ir kitų – liudytojai. Keičiantis valstybių tarptautiniams santykiams, plėtojantis technologijoms, kariavimo būdams ir metodams įgyjant naujas formas, kinta ir grėsmių tarptautinei taikai ir saugumui „žemėlapis“. Antai pasaulį sukausčiusi precedento neturinti COVID-19 pandemija Jungtinių Tautų (toliau – JT) Saugumo Tarybos 2020 m. liepos 21 d. rezoliucijoje pripažinta kaip galinti kelti grėsmę (angl. *likely to endanger*) tarptautinei taikai ir saugumui (JT Saugumo Tarybos rezoliucija 2532...). Kibernetinės atakos prieš kabelius ir vamzdynus jūroje ar laivybos informacinės sistemos, terorizmas, piratavimas jūroje ir tarptautinis organizuotas nusikalstamumas bei panašios veikos neabejotinai jūrų erdvę daro nesaugią, bet jie taip pat analizuotini tarptautinės taikos ir saugumo kontekste. Jūrinė dimensija matyti ne tik JT, bet ir kitų tarptautinių organizacijų – Šiaurės Atlanto Sutarties Organizacijos (toliau – NATO), Europos Sąjungos (toliau – ES) – rezoliucijose ir strategijose¹.

Tarptautinė jūrų teisė, kaip savarankiška teisės šaka, yra glaudžiai susijusi su tarptautine viešąja teise, kurios dalimi yra: formuojantis jurisdikcijos taisyklėms, tarptautinės teisės principams ir kitose srityse jūrų erdvė buvo svarbus tų teisės normų ir principų kontekstas, o „jūros erdvių režimas kuriamas remiantis tarptautinės teisės principais“ (Isokaitė-Valužė, 2020, p. 22). Svarbu, kad jėgos ir grasinimo jėga draudimo ir kitų tarptautinės teisės principų galiojimo erdvė neapsiribotų valstybių sausumos teritorija. Šia teisine analize yra siekiama atskleisti grėsmių jūrų saugumui (angl. *maritime safety*) ir saugumui (apsaugai) jūroje (angl. *maritime security*)² sampratą tarptautinės taikos ir saugumo kontekste, būtent, nustatyti, kada grėsmė jūrų saugumui ir (ar) saugumui jūroje gali būti pripažinta grėsme tarptautinei taikai ir saugumui. Siekiant šio tikslo, pirmiausia keliamas uždavinys pagrįsti tarptautinei taikai ir saugumui užtikrinti skirtų principų (daugiausia apsiribojant jėgos ir grasinimo jėga draudimu) galiojimą jūrų erdvėje, tada identifikuoti su jūrų erdve susijusias grėsmes tarptautinei taikai ir saugumui, toliau siekiama išanalizuoti jūrų saugumo ir saugumo jūroje sampratą ir jiems kylančias grėsmes ir galiausiai nustatyti, kurios iš jų gali būti pripažintos grėsmėmis tarptautinei taikai ir saugumui³.

Šis mokslinis tyrimas sutelktas į savitą tarptautinės viešosios teisės ir tarptautinės jūrų teisės sąlyčio aspektą, jį atspindi pirmiau apibrėžtas straipsnio tikslas (ir straipsnio struktūroje atsispindintys uždaviniai), kurio nesiekia kiti autoriai, nagrinėjantys panašius teisinius institutus (dažniausiai kaip atskirus), būtent, jūrų saugumą ir saugumą jūroje, tarptautinę taiką ir saugumą jūroje. Pavyzdžiui, Y. Tanaka nagrinėja tarptautinės taikos ir saugumo palaikymą jūroje (Tanaka, 2018), saugumas jūroje yra Ch. Bueger mokslo darbų objektas (Bueger, 2015), kituose tyrimuose analizuojamas, pavyzdžiui, pagal JT Chartijos VII skyrių skiriamų sankcijų ir jūrų erdvę reguliuojančių taisyklių santykis (Stewart, Osborne, 2018); tik keli atskiri šio straipsnio aspektai iš dalies pateko į Lietuvos mokslininkų tyrimus (pvz., R. Satkauskas rašė apie piratavimą jūroje (Satkauskas, 2011)), tačiau jie skirti kitoms temoms. Minėti mokslo darbai yra tarp šio straipsnio šaltinių, taip pat remiamasi kitomis mokslo publikacijomis,

¹ Pvz., Aljanso jūrų strategija (Alliance Maritime Strategy, 2011); ES jūrų saugumo strategija ir veiksmų planas (The EU Maritime Security Strategy and Action Plan, 2014); 2015 m. balandžio 15 d. Liubeko deklaracija, kurioje septynių šalių užsienio reikalų ministrai pasveikino NATO darbą siekiant vykdyti Aljanso jūrų strategiją, ES jūrų saugumo strategiją ir veiksmų planą, Afrikos integruotą jūrų strategiją bei Jungtinės Karalystės ir JAV nacionalines jūrų strategijas, kurias pavadino labai svarbiais dokumentais siekiant saugesnės pasaulio jūrų erdvės (G7 Foreign Ministers' Declaration...).

² Nors lietuvių kalboje skamba panašiai, straipsnyje vartojamos dvi sąvokos – jūrų saugumo (angl. *maritime safety*) ir saugumo (apsaugos) jūroje (angl. *maritime security*), nes jos turi atskiras reikšmes.

³ Straipsnyje nesiekiami nagrinėti ES lygmens, Lietuvos (įtraukiami tik keli pavyzdžiai) ar užsienio šalių teisės ir praktikos.

tarptautinių organizacijų, daugiausia – JT ir Tarptautinės jūrų organizacijos (toliau – TJO), rezoliucijomis ir kitais teisės aktais, nagrinėjamos tarptautinių susitarimų ir kitų tarptautinės teisės aktų nuostatos, tarptautinių teismų (Tarptautinio Teisingumo Teismo, Tarptautinio jūrų teisės tribunolo) sprendimai.

Straipsnio tikslų siekiama naudojant uždavinius įvykdyti geriausiai padedančius mokslinio tyrimo metodus. Tarptautinių sutarčių galiojimo ir taikymo klausimus bei turinį siekiama išsiaiškinti remiantis tarptautinių sutarčių aiškinimo taisyklėmis, kitų tarptautinės teisės šaltinių nuostatas padeda atskleisti teleologinis, sisteminės analizės metodai. Šie metodai taip pat naudojami nagrinėjant jūrų saugumo ir saugumo jūroje sampratą, taip pat remiamasi lyginamuoju, lingvistiniu metodu. Grėsmių saugumui jūroje, jūrų saugumui ir tarptautinei taikai ir saugumui jūroje analizė daugiausia grindžiama lyginamuoju, sisteminės analizės metodu, taip pat atsižvelgiama į istorinį aspektą, indukcijos ir dedukcijos metodus, o visa tema nagrinėjama ir išvados formuluojamos remiantis loginės analizės metodu.

1. Tarptautinė taika ir saugumas jūrų erdvėje

Tarptautinė taika ir saugumas, kurio pagrindas yra vienas iš svarbiausių tarptautinės teisės ir JT veiklos principų – JT Chartijos 2 straipsnio 4 dalyje įtvirtintas jėgos ir grasinimo jėga draudimas⁴, žymėjęs šiuolaikinės tarptautinės viešosios teisės pradžią, jau aštuntą dešimtmetį yra kertinis JT veiklos pamatas ir tikslas. Užtikrinti tarptautinę taiką ir saugumą patikėta JT Saugumo Tarybai (JT Chartijos 24, 25 straipsniai), kuri turi pirminę atsakomybę konstatuoti grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui (JT Chartijos 39 straipsnis), nors ši atsakomybė nėra išimtinė, antrinė atsakomybė patikėta JT Generalinei Asamblėjai⁵. Tarptautinių organizacijų rezoliucijos yra vienas iš greičiausiai „gebančių reaguoti“ į tarptautinių santykių pokyčius tarptautinės teisės šaltinių, tačiau JT Saugumo Tarybos rezoliucijos, jai įgyvendinant minėtą atsakomybę, ne kartą sulaukė kritikos ir dar daugiau kartų kėlė diskusijų jų turinio aiškinimas.

Tarptautinės taikos ir saugumo įgyvendinimas būtų ap sunkintas ar net taptų neįmanomas, jei jo būtų siekiama apsiribojant tik valstybių sausumos teritorija. Jėgos ir grasinimo jėga draudimas galioja valstybių „tarptautiniams santykiams“ (JT Chartijos 2 straipsnio 4 punktas), jie aktyviai plėtojami visose – sausumos, jūrų, oro, kosmoso – erdvėse, nors JT Chartijoje nėra tiesioginių nuorodų į jas, kaip šio ir kitų tarptautinės teisės principų galiojimų erdvę. Valstybės turi pareigą jų tarptautinius ginčus, o jų nemažai susiję su jūros erdvių delimitavimu ir pasaulio jūrų ir vandenynų naudojimu, spręsti taikiomis priemonėmis (JT Chartijos 2 straipsnio 3 punktas, 33 straipsnis; JT jūrų teisės konvencijos (1982) (toliau – Jūrų teisės konvencija arba Konvencija) 279, 280 straipsniai). Šalių pareiškimai ir veikla siekiant įsitvirtinti Arktyje⁶, kiti bandymai

⁴ Be šio principo, tarptautinės taikos ir saugumo siekis yra glaudžiai susijęs su kitais tarptautinės teisės principais – taikiu tarptautinių ginčų sprendimu, valstybių suverenios lygybės, nesikišimo į valstybės vidaus reikalus ir kitais, įtvirtintais JT Chartijoje (2 straipsnis ir kt.), Deklaracijoje dėl tarptautinės teisės principų dėl draugiškų valstybių santykių ir jų bendradarbiavimo pagal JT Chartiją (JT Generalinės Asamblėjos 1970 m. spalio 24 d. rezoliucija 2625) ir kituose šaltiniuose.

⁵ JT Tarptautinis Teisingumo Teismas tai ne kartą nurodė byloje, pavyzdžiui, *Konsultacinėje išvadoje dėl sienos statymo okupuotoje Palestinos teritorijoje teisinių pasekmių* (Legal Consequences of the Construction...) (26 ir 30 pastraipose), kurioje remiamasi Vienybės taikos labai rezoliucija 377 A(V), pagal kurią, JT Saugumo Tarybai neįgyvendinus jos pirminės atsakomybės palaikyti tarptautinę taiką ir saugumą dėl jos nuolatinio nario (narių) neigiamo balso (balso) ir situacijai esant grėsmei taikai, jos pažeidimui ar agresijos aktui, JT Generalinė Asamblėja turi nedelsdama svarstyti klausimą siekdama pateikti rekomendacijas narėms dėl kolektyvinių priemonių (Konsultacinės išvados 30 pastraipa).

⁶ Arktis, kurios didžiąją dalį sudaro vandenynas, turi didžiulę strateginę reikšmę ir kelia daug ekologinių, aplinkosaugos, teritorinių, teisinių ir kitų klausimų bei problemų. JAV, Rusija, Kanada, Norvegija ir Danija sudaro vadinamąjį Arkties penketą, kartu su Švedija, Suomija ir Islandija – Arkties tarybą (Isokaitė-Valužė, 2020, p. 202). Plačiau apie Arkties teritorinį statusą žr., pvz., Gerhardt, H. *et al.* (2010); apie Arkties teisinio reguliavimo tendencijas žr. Katuoka, S. (2009).

plėsti suvereniteto ribas⁷, aktyvi karo laivų veikla pasaulio jūrose ir vandenynuose⁸, kibernetinės atakos prieš naftotiekius, dujotiekius ar laivybos informacines sistemas⁹ – tik keli aktyvaus ir ginčų keliančio pasaulio jūrų ir vandenynų naudojimo pavyzdžiai. Valstybių suverenitetas baigiasi ties jų teritorinės jūros išorine riba (Jūrų teisės konvencijos 2 straipsnis) ir galioja jų suverenioje oro erdvėje (Tarptautinės civilinės aviacijos konvencijos 1 straipsnis), tačiau ir už jų ribų pakrantės valstybėms suteikiamos suverenios teisės ir jurisdikcijos taisyklės jūroje yra pagrindas susidurti valstybių interesams įvairiose erdvėse, įskaitant tokias, kur galioja, pavyzdžiui, bendras paveldo režimas¹⁰ ar specialus teritorinis režimas¹¹. Svarbu, kad ir jose valstybių bendradarbiavimas būtų taikus. JT nuo dirbtinio palydovo „Sputnik“ paleidimo 1957 metais siekia taikaus kosminės erdvės naudojimo (UN Global Issues: Peace and Security...), taikaus oro erdvės naudojimo principas įtvirtintas Tarptautinėje civilinės aviacijos konvencijoje (1944)¹², o jūrų erdvėje jį įtvirtina Jūrų teisės konvencija.

Jūrų teisės konvencijos preambulėje skelbiamas šalių tikėjimas, kad pasiektas jūrų teisės kodifikavimas ir nuoseklus plėtojimas prisidės prie taikos, saugumo, bendradarbiavimo bei draugiškų santykių su visomis valstybėmis stiprinimo. Konvencijos 301 straipsnis įtvirtina jėgos ir grasinimo jėga draudimo principo galiojimą jūrinėje erdvėje: valstybės šalys, naudamosi savo teisėmis bei vykdydamos savo įsipareigojimus pagal šią konvenciją, susilaiko nuo bet kokio grasinimo jėga ar jėgos panaudojimo prieš bet kurios valstybės teritorijos vientisumą ar politinę nepriklausomybę, taip pat nuo bet kokių kitų veiksmų, nesuderinamų su tarptautinės teisės principais, įtvirtintais JT Chartijoje. Šiuo požiūriu reikšmingų nuostatų yra kituose Jūrų teisės konvencijos straipsniuose, susijusiuose su atskirų jūros erdvių (teritorinės jūros¹³, salyno vandenu ir sąsiauriu¹⁴, išskirtinės ekonominės zonos¹⁵, atvirosios

⁷ Pvz., Pietų Kinijos jūroje kilęs ginčas su Filipiniais ir kitomis Pietryčių Azijos valstybėmis dėl Kinijos vykdomos dirbtinių salų statybos ir veiklos jose buvo nagrinėtas pagal Jūrų teisės konvenciją sudaryto arbitražo ir Kinijos veiksmai pripažinti neteisėtais (ginčytos salos negali generuoti savo išskirtinių ekonominių zonų) (Isokaitė-Valužė, 2020, p. 194).

⁸ Kasmet ginčų sukelia karo pratybos jūroje, įplaukimas į pakrantės valstybių jūros erdves, kuriose jos įgyvendina suverenitetą ar suverenias teises, ginklų panaudojimas prieš kitų šalių laivus, informacijos rinkimas ir kt. Pavyzdžiui, „2015 m. pavasarį spaudos pranešimai ir Lietuvos Respublikos užsienio reikalų ministerija ne kartą skelbė informaciją apie į Lietuvos išskirtinę ekonominę zoną įplaukusius karo pratybose dalyvavusius Rusijos karo laivus, kurie nurodė elektros kabelį iš Lietuvos į Švediją tiesiantį laivą aptarnaujančiam laivui nukrypti nuo trasos. Lietuva Rusijai pateikė notą dėl tokių veiksmų ir reikalavo juos nutraukti“. (Isokaitė-Valužė, 2020, p. 195).

⁹ Laivybos sektorius patiria daug kibernetinių atakų: juos vykdančius subjektai gali turėti skirtingų tikslų – nuo informacijos gavimo iki žalos infrastruktūrai, dėl tokių veiksmų žalos padaroma laivybos bendrovėms, kyla grėsmių saugiai laivybai, gali būti sukelti taršos incidentai ir kt. Plačiau žr., pvz., Alcaide, J. I.; Llave, R. G. (2020).

¹⁰ Tarptautinio jūros dugno rajonas ir jo išteklių yra bendras žmonijos paveldas (Jūrų teisės konvencijos 136 ir kiti straipsniai), draudžiamos ir nepripažįstamos valstybių, fizinių ar juridinių asmenų bet kokio pobūdžio suvereniteto, suverenų teisių pretenzijos ar šios jūros erdvės pasisavinimas, o visos teisės į jos išteklius priklauso žmonijai (137 straipsnis ir kt.).

¹¹ Pvz., Antarktidoje, kurios režimas nustatytas Antarktidos sutartyje (1959), pasirašytoje dvylikos valstybių Vašingtone, o tarp svarbiausių principų yra šie: naudojimas išimtinai taikiems tikslams, bendradarbiavimas mokslinių tyrimų srityje ir kiti.

¹² 44 straipsnyje tarp Tarptautinės civilinės aviacijos organizacijos tikslų įtvirtinamas orlaivų naudojimo taikiais tikslais skatinimas; 64 straipsnyje nurodoma susitarimų šios organizacijos kompetencijai priklausančiais aviacijos klausimais, kurie turi tiesioginę įtaką pasaulio saugumui, siekiant išsaugoti taiką, galimybę.

¹³ Pagal Konvencijos 19 straipsnį plaukimas laikomas taikiu, kai nekelti grėsmės pakrantės valstybės taikai, tvarkai ir saugumui, o tarp netaikaus plaukimo prezumpcijų yra su jėgos ir grasinimo jėga draudimo pažeidimu susiję veiksmai (19 straipsnio 2 dalies a punktas ir kt.) ir kiti atvejai.

¹⁴ Panašių į reglamentuojančias taikų plaukimą nuostatų (žr. 13 nuorodą) yra plaukimą sąsiauriais ir tranzitinį plaukimą reglamentuojančiam Konvencijos 3 skyriuje.

¹⁵ Konvencijos 28 straipsnis nurodo 88–115 straipsnių, t. y. atvirosios jūros režimo principų, taikymą išskirtinei ekonominei zonai tiek, kiek tai suderinama su V dalies nuostatomis. Pažymėtina, kad tarp šių straipsnių nuostatų – ir jūrų naudojimas taikiems tikslams (žr. 16 nuorodą).

jūros¹⁶, tarptautinio jūros dugno¹⁷) režimu. Valstybės taip pat įpareigojamos spręsti tarptautinės jūrų teisės ginčus taikiai (279 ir 280 straipsniai).

Be apžvelgtų nuostatų dėl taikaus jūrų naudojimo, Jūrų teisės konvencijoje taip pat nurodomas „saugumas“. Daugiausia tai – saugi laivyba (su taikiu plaukimu priimamų pakrantės valstybės teisės aktų sritis (21 straipsnis), sąsiaurių valstybių tranzitinio plaukimo srityje priimamų teisės aktų sritis (42 straipsnis) ir kt.) ir su ja susijęs saugumo zonų reglamentavimas bei kitos normos¹⁸, taip pat jūrų saugumas (Konvencijoje angl. *safety at sea*): pagrindiniai reikalavimai išvardyti vėliavos valstybės atsakomybės laivų su jos vėliava atžvilgiu srityje (94 straipsnio 3 dalis ir kt.). Konvencijoje saugumo sąvoka taip pat siejama su pakrantės valstybės saugumu: jis yra pakrantės valstybės taikaus plaukimo (19 straipsnis) ir tranzitinio plaukimo (39 straipsnis) reikalavimas, taikaus plaukimo teritorine jūra sąlyga (19 straipsnis), užsienio karo laivų taikaus plaukimo per pakrantės valstybės teritorinės jūros rajonus galimo laikino stabdymo pagrindas (25 straipsnis) ir kt. Konvencija laivybos saugumo nereguliuoja detalai, ji ne kartą nurodo „kompetentingas tarptautines organizacijas“, o laivybos saugumo srityje tai yra TJO¹⁹.

2. Jūrinė dimensija JT Saugumo Tarybos rezoliucijose

Grėsmė taikai yra plačiausia JT Chartijos 39 straipsnyje įtvirtinta sąvoka ir mažiausiai imli tiksliai apibrėžimui (Shaw, 2008, p. 1237). JT Saugumo Taryba grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui nustato vadovaudamasi šiuo straipsniu, kuris yra „slenkstis“ nuo taikių ginčų sprendimo priemonių pagal Chartijos VI skyrių į VII skyrių, numatantį su ginkluotos jėgos panaudojimu nesusijusių²⁰ ir su ja susijusių (42 straipsnis) privalomų priemonių (nors tokio šios institucijos veikimo pagrindo atribojimas nėra visada aiškus²¹). Pabrėžtina, kad situacijos pripažinimas grėsme tarptautinei taikai ir saugumui atveria galimybę tarp įvairių priemonių sankcionuoti ir ginkluotos jėgos panaudojimą (42 straipsnis).

Per septynis su puse JT Saugumo Tarybos veiklos dešimtmečius grėsmių tarptautinei taikai ir saugumui konstatavimas JT Saugumo Tarybos rezoliucijose kito ir konteksto (kada ir kas įvardijama grėsme), ir turinio (kaip tai tekste įvardijama) požiūriu: vis daugiau naujų situacijų patekdavo į šios institucijos darbotvarkę ir rezoliucijas, netrūko kritikos dėl JT Saugumo Tarybos sprendimų, diskutuota ir diskutuojama dėl rezoliucijų teksto ir turinio prasmės. Toliau pateikiamų rezoliucijų pavyzdžiai parodo ir autoriai sutaria, kad grėsmės tarptautinei taikai ir saugumui sąvoka yra labai plati ir kinta, vis dėlto netampa siauresnė. Pavyzdžiui, M. N. Shaw tvirtina, kad „suvokimas, kas prilygsta grėsmei tarptautinei taikai ir saugumui, išsiplėtė“, ir nurodo, kad ši sąvoka imta vartoti ir apimant vidaus konf-

¹⁶ Konvencijos 88 straipsnyje nurodoma: atvira jūra naudojama išimtinai taikiems tikslams.

¹⁷ Konvencijos 138 straipsnyje įtvirtinta, kad valstybių elgesys tarptautinio jūros dugno rajone turi atitikti XI dalies nuostatas, JT Chartijoje išdėstytus principus bei kitas tarptautinės teisės normas, siekiant išsaugoti taiką ir saugumą bei skatinti tarptautinį bendradarbiavimą ir tarpusavio supratimą.

¹⁸ Apsaugos zonos jūroje turi užtikrinti laivybos ir įrenginių saugumą (pvz., toks reikalavimas nustatytas įrenginiams veiklai tarptautinio jūros dugno rajone vykdyti ir turi būti naudojami tik taikiais tikslais (147 straipsnio 2 dalis); mokslinių tyrimų įrenginiai ir įrengimai taip pat turi būti pastatyti taip, kad būtų užtikrintas saugumas jūroje (262 straipsnis) ir kt. Nekelti pavojaus laivybos saugumui yra ir priverstinio teisės normų vykdymo užtikrinimo užsienio laivams pagal Konvenciją įgyvendinimo reikalavimas (225 straipsnis).

¹⁹ Žr. toliau straipsnio 3 skyrių „Saugumas jūroje ir jūrų saugumas“.

²⁰ 40 straipsnyje nurodomos būtinos arba pageidautinos priemonės, kurių JT Saugumo Taryba gali imtis siekdama išvengti situacijos pablogėjimo (tai galėtų būti, pvz., reikalavimas patraukti karines pajėgas ar sudaryti sąlygas humanitarinei pagalbai teikti).

²¹ Nesant aiškumo, pagal kokią JT Chartijos skyrių JT Saugumo Tarybai veikiant priimta rezoliucija, įvardytos „šešto su puse“ skyriaus operacijos (Shaw, 2008, p. 1225).

liktus, kurie nepatektų į JT veiklos sritį remiantis JT Chartijos 2 straipsnio 7 punktu²², tarp pavyzdžių jis pateikia baltaodžių mažumos situaciją Rodezijoje (JT Saugumo Tarybos 1966 m. balandžio 9 d. rezoliucija 221), po Šaltojo karo – genocidą Ruandoje (JT Saugumo Tarybos 1994 m. lapkričio 8 d. rezoliucija 955) ir pan. (Shaw, 2008, p. 1237–1238). Taigi pirmaisiais JT veiklos dešimtmečiais tokio pobūdžio grėsme dažnai būdavo pripažįstami įvairūs su ypatinga situacija šalyje susiję tarptautiniai ir netarptautiniai ginkluoti konfliktai regione ar tarp regionų (sieną kertantys kovojančių grupuočių konfliktai, pilietiniai karai, nusikaltimų žmoniškumui situacijos), ilgainiui grėsmių sąrašas papildytas masinio naikinimo ginklų gamyba ir platinimu²³, po 2001 m. rugsėjo 11-osios teroristinių išpuolių JAV grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui konstatuojančiose JT Saugumo Tarybos rezoliucijose – teroristinių organizacijų, t. y. nevalstybinių subjektų, teroristiniai išpuoliai ir veikla²⁴, pastaraisiais metais rezoliucijose terorizmas įvardijamas daugiausia Islamo valstybės (ISIS) kontekste²⁵, tarp naujausių aptariamo pobūdžio grėsmių – infekcinės ligos, precedentų neturintis Ebola viruso plitimo mastas Afrikoje²⁶ ir COVID-19 pandemija²⁷.

Iš išvardyto besiplečiančio JT Saugumo Tarybos rezoliucijų konteksto matyti, kad dalis grėsme tarptautinei taikai ir saugumui pripažįstamų situacijų apima ir jūrinę erdvę. Viena iš jų – terorizmas ir teroristinių organizacijų veikla. Nors teroristinių išpuolių jūroje neįvyksta daugiau nei sausumoje, vis dažniau vartojama jūrų terorizmo sąvoka²⁸, pažymėtina, kad po rugsėjo 11-osios įvykių JAV stiprėja dėmesys apsaugai nuo jūrų terorizmo, be to, terorizmas dažnai siejamas su piratavimu jūroje. Autorė sutiktų, kad riba tarp terorizmo, piratavimo jūroje, ginkluoto laivų plėšimo ir tarptautinio organizuoto nusikalstamumo tam tikrais atvejais nėra tokia aiški ir šiuo požiūriu jūra yra gana platus tokių veikų reiškimosi laukas. Apibendrintai A. Varfolomeev jas įvardija „kriminaliniu fenomenu“: JT Saugumo Taryba „priima *ad hoc* sprendimus, kuriais kriminaliniam fenomenui suteikia grėsmės tarptautinei taikai ir saugumui statusą“ (Varfolomeev, 2015, p. 8). Teroristinių grupių veikla dažai susijusi su tarptautinio pobūdžio nusikaltimais – narkotinių ir psichotropinių medžiagų gabenimu, prekyba žmonėmis, neteisėtu migrantų gabenimu, iš kurių gaunamos pajamos gali sudaryti didelę tokių organizacijų finansavimo

²² Nustatytas kišimosi į valstybės vidaus reikalus draudimas.

²³ JT Saugumo Tarybos 2004 m. balandžio 28 d. rezoliucijoje 1540: branduolinių, cheminių ir biologinių ginklų ir jų perdavimo priemonių platinimas yra grėsmė tarptautinei taikai ir saugumui. Ypač daug diskusijų sukėlė JT Saugumo Tarybos 2002 m. lapkričio 8 d. rezoliucija 1441, kurią valstybės ir mokslininkai interpretavo skirtingai dėl to, ar ji suteikia teisę panaudoti ginkluotą jėgą prieš Iraką dėl jo turimo didžiulio cheminio ir bakteriologinio ginklo kiekio bei neleistinos įprastinės ginkluotės. Plačiau žr. pvz., Žalimas, D. (2003); Shaw, M. N. (2008), p. 1209.

²⁴ JT Saugumo Tarybos 2001 m. rugsėjo 12 d. rezoliucija 1368 ir rugsėjo 28 d. rezoliucija 1373.

²⁵ JT Saugumo Tarybos 2015 m. lapkričio 20 d. rezoliucijoje 2249 konstatuojama, kad terorizmas, visomis jo pasireiškimo formomis ir išraiškomis, sudaro vieną iš rimčiausių grėsmių tarptautinei taikai ir saugumui; JT Saugumo Tarybos 2019 m. rugsėjo 20 d. rezoliucijoje 2490 nurodoma, kad Islamo valstybė Irake ir Levante sudaro pasaulinę grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui savo teroristiniais veiksmais, jėga paremta ekstremistine ideologija, besitęsiančiomis didžiulio masto sistemingomis ir plačiais paplitusiomis atakomis prieš civilius, humanitarinės teisės ir žmogaus teisių pažeidimais, teroristų verbavimu ir rengimu.

²⁶ JT Saugumo Tarybos 2014 m. rugsėjo 18 d. rezoliucija 2177.

²⁷ JT Saugumo Tarybos 2020 m. liepos 21 d. rezoliucija 2532.

²⁸ Jūrų terorizmo (angl. *maritime terrorism*) ir piratavimo jūroje santykį nagrinėję autoriai teigia, kad jie susiję, tačiau tokią veiklą vykdančių grupių tikslai ir uždaviniai skirtingi (Pristrom, S. *et al.*, 2013, p. 691). Piratavimas jūroje apibrėžtas Jūrų teisės konvencijos 101 straipsnyje. Piratavimu yra laikomi bet kokie neteisėti prievartos ar sulaikymo veiksmai arba grobimas, kurį turėdami asmeninių tikslų padaro privataus laivo ar orlaivio įgula ar keleiviai ir kuris yra nukreiptas prieš kitą laivą ar orlaivį arba prieš asmenis ar nuosavybę, esančius tokiame laive ar orlaivyje atvirojoje jūroje ar už valstybių jurisdikcijos ribų; piratavimu taip pat laikomi ne tik aktyvūs veiksmai, bet ir savanoriškas dalyvavimas naudojant laivą ar orlaivį, žinant faktus, dėl kurių tas laivas ar orlaivis laikomas piratų laivu ar orlaiviu, taip pat veiksmas, skatinantis ar sąmoningai padedantis atlikti piratavimą sudarančius veiksmus.

dalį. Piratavimą jūroje įprasta skirti nuo ginkluoto laivų plėšimo²⁹. Juos autoriai taip pat įvardija tarp grėsmių tarptautinei taikai ir saugumui, greta jų Y. Tanaka taip pat nurodo masinio naikinimo ginklų platinimą ir karinius jūrų panaudojimo būdus (Tanaka, 2018).

Nagrinėjant naujausias pastarųjų kelerių metų rezoliucijas, JT Saugumo Taryba grėsme tarptautinei taikai ir saugumui pripažino, pavyzdžiui, neteisėtą prekybą mažaisiais ir lengvaisiais ginklais situacijoje Vakarų ir Centrinėje Afrikoje ir Sahelyje, Gvinėjos įlankoje, kur terorizmas susijęs su nusikaltimais jūroje, vykdomas tarptautinis organizuotas nusikalstamumas (įskaitant prekybą žmonėmis) ir piratavimas (Statement by the President..., 2019). Nagrinėjamo pobūdžio grėsme pripažintas ir ginkluotas laivų plėšimas jūroje prie Somalio krantų ir piratų grupių veikla situacijoje Somalyje (JT Saugumo Tarybos 2019 m. gruodžio 4 d. rezoliucija 2500). Prekyba branduoliniais, cheminiais ir biologiniais ginklais ir jų perdavimo priemonių platinimas, pavyzdžiui, Korėjoje, irgi laikyti tokia grėsme (JT Saugumo Tarybos 2019 m. balandžio 10 d. rezoliucija 2464). Tarptautinis organizuotas nusikalstamumas jūroje aiškiai įvardytas grėsme tarptautinei taikai ir saugumui JT Saugumo Tarybos ir JT narkotikų ir nusikalstamumo biuro (UNODC), kuris nurodė tokias veikas: prekyba narkotikais, migrantų ir teroristinių medžiagų neteisėtas gabenimas, piratavimas ir ginkluotas laivų plėšimas, pagrobimas už išpirką ir neteisėta žvejyba (Repertoire of the Practice of the Security Council..., p. 16). Jau dešimt metų, kai NATO jūrų strategijoje (Alliance Maritime Strategy, 2011) įtvirtintas suvokimas, kad besikeičiančios grėsmės, įskaitant saugumui jūroje (angl. *maritime security*), skatina NATO atsako transformaciją. Pasaulio jūros ir vandenynai tampa vis labiau prieinama erdve tarptautinėms baudžiamoms ir teroristinėms veikoms (įskaitant masinio naikinimo ginklų ir su jais susijusių medžiagų gabenimą ir platinimą); didėja piratų atakų mastas ir įvairovė, globalizacijos akivaizdoje mažėja kliūčių neteisėtai prekybai žmonėmis, ginklais ir narkotikais (Alliance Maritime Strategy, 2011).

Tarp naujausių iššūkių tarptautinei taikai ir saugumui – hibridinės grėsmės ir kibernetinės atakos. Pritartina A. Lott, kuris teigia, kad valstybių praktika rodo didėjančią tendenciją naudoti hibridinius karybos būdus (pvz., laivų sulaikymas, kibernetinės atakos jūroje, ginklų ir sprogmenų naudojimas, ekonominis spaudimas, nepažymėti jūrų karo laivai ir kt.), tarp pavyzdžių pateikia įvykius Kerčės sąsiauryje³⁰ ir Pietų Kinijos jūroje³¹ (Lott, 2020). Kibernetinės grėsmės jūroje įvairios – nuo trukdžių laivų navigacijos sistemoms iki žalos naftotiekių, dujotiekių ar kitai strateginei infrastruktūrai. TJO teisės aktuose ryškus atsako į kibernetines grėsmes, kurios jūros erdvę daro nesaugią, plėtojimas³²,

²⁹ Jį sudaro bet kuri iš išvardytų veikų: bet koks jėgos panaudojimo ar sulaikymo aktas, ar grasinimas juo, kitas nei piratavimas, įvykdytas privačiais tikslais ir nukreiptas prieš laivą ar laive esančius asmenis ar turtą valstybės vidaus vandenyse, salyno vandenyse ir teritorinėje jūroje, bei tokį aktą skatinantis veiksmas ar veiksmas, kuriuo tyčia padedama jį atlikti (IMO: Piracy and Armed Robbery against Ships...).

³⁰ Trys Ukrainos karo laivai Rusijos institucijų buvo sulaikyti 2018 m. lapkričio 25 d. jiems plaukiant Kerčės sąsiauriu į savo uostus Ukrainoje, Rusijai tiltu sujungus savo teritoriją su okupuotais Rytų Ukrainos regionais. Tai, kad sulaikyti karo laivai jiems plaukiant taikiai, kitos valstybės (Rusijos) institucijų (pareigūnų) Ukrainos–Rusijos konflikto kontekste, primena platų probleminių klausimų (kuriam reikėtų atskiros analizės), kiek ir kaip tarptautinė jūrų teisė taikoma hibridiniuose karuose, koks jos santykis su tarptautine humanitarine teise, iš dalies nagrinėjama, pavyzdžiui, A. Lott (Lott, 2020). Tarptautinis jūrų teisės tribunolas sprendime Ukrainos–Rusijos byloje (Case concerning the detention of three Ukrainian Naval...) (2019) nurodė, kad riba tarp karo / ginkluotų pajėgų veiksmų (angl. *military activities*) ir teisės normų įgyvendinimo užtikrinimo (angl. *law enforcement activities*) pirmiausia turi būti nustatyta remiantis objektyviu veiksmų pobūdžio vertinimu, atsižvelgiant į reikšmingas aplinkybes (66 pastraipa).

³¹ Kinijai siekiant įtvirtinti savo įtaką Pietų Kinijos jūroje, naudojami laivai, kurie iš esmės yra žvejybiniai, tačiau turi karo laivams būdingų požymių (pvz., ginkluotės) ir veikia koordinuojami Kinijos karinio laivyno, todėl kitų šalių (pvz., JAV) laikomi karo laivais. Anot S. N. Romaniuk, Kinijos veiksmams Pietų Kinijos jūroje apima valdžios remiamas propagandos kampanijas, smurtinių veiksmų įvairovė, bauginimo taktiką ir ribos tarp civilių ir kariuomenės ištrynimą (Romaniuk, 2017).

³² Žr. šio straipsnio 3 skyrių „Saugumas jūroje ir jūrų saugumas“.

tačiau kraštutiniu atveju, t. y. pagal savo mastą ir pobūdį, kibernetinės atakos nagrinėtinos ir JT Chartijos 2 straipsnyje (4 punkte) įtvirtinto jėgos ir grasinimo jėga draudimo tarptautiniuose santykiuose principo požiūriu. Pavyzdžiui, jei užsienio valstybės karo laivas be pakrantės valstybės sutikimo įplauktų į teritorinę jūrą ir vykdytų kibernetines operacijas, jai gali kilti poreikis imtis tam tikrų veiksmų, įskaitant jėgos panaudojimą (Schmitt, M. N. (ed.), 2013, p. 32). Platformos jūroje, kaip ir kabeliai bei vamzdynai, gali tapti kibernetinių atakų objektu ir patekti tiek į jėgos ir grasinimo jėga draudimo, tiek į kitų tarptautinės teisės principų (pvz., draudimo kištis į valstybės vidaus reikalus) veikimo lauką.

Karo laivų veikla jūroje daugiausia nagrinėjama savigynos, o šiandien dažniausiai teisės normų vykdymo užtikrinimo (pvz., kovos su piratavimu, narkotinių medžiagų prekyba ir pan.) kontekste (Papastavridis, 2015, p. 122), tačiau „pasaulio jūros ir vandenynai <...> ir toliau tampa valstybių karinių pajėgų susidūrimų arba nesutarimų dėl karo laivų ir orlaivių veiklos jūroje liudytojais“ (Isokaitė-Valužė, 2020, p. 11). Karo laivai jūroje turi imunitetą (Konvencijos 32, 95 straipsniai), pagrindinius jų veiklos jūroje principus nustato Jūrų teisės konvencija³³, tačiau jos nuostatos galioja taikos metu (McLaughlin, 2016, p. 490), o ginkluotų konfliktų metu – tarptautinės humanitarinės teisės normos (Papastavridis, 2015, p. 119–120). Karo laivų plaukimas gali būti netaikus, jis ar kita veikla gali prilygti agresijai, kai atitinka Rezoliucijoje dėl agresijos apibrėžimo (1974) įtvirtintus požymius (pvz., kitos valstybės uostų ar pakrančių blokada; kitos valstybės jūrų laivynų užpuolimas ir kt.). Tarptautinis jūrų teisės tribunolas sprendime Ukrainos–Rusijos byloje (Case concerning the detention of three Ukrainian Naval...) (2019) nurodė, kad „bet koks veiksmas, turintis įtakos karo laivų imunitetui, gali sukelti rimtos žalos valstybės orumui (angl. *dignity*) ir suverenitetui ir gali kelti grėsmę jos nacionaliniam saugumui“ (sprendimo 110 pastraipa).

3. Saugumas jūroje ir jūrų saugumas

Ch. Bueger tvirtina, kad nėra tarptautinio konsensuso dėl saugumo jūroje (angl. *maritime security*) sąvokos, bet tai yra „madingas žodis“, įsitvirtinęs tarptautinių organizacijų strategijose ir kituose teisės aktuose (Bueger, 2015, p. 159). Ir nors „saugumas jūroje“ ir „jūrų saugumas“ lietuvių kalboje, atrodytų, turi tą pačią reikšmę, kaip minėta įvade ir atskleidžiama straipsnyje toliau, tai yra atskiros, skirtingo turinio sąvokos.

Tarptautinėje jūrų teisėje įprasta laikyti, kad jūrų saugumas (angl. *maritime safety* arba *safety at sea*) yra pirmiausia TJO atsakomybė ir veiklos sritis (TJO konvencijos (1948) 1 straipsnio 1 dalies a punktas, VII dalis – Jūrų saugumo komitetas). Šiandien organizacija atsakinga jau už 50 konvencijų ir protokolų, kurie turi daug pakeitimų ir papildymų (About IMO: Conventions). Kaip pagrindinę konvenciją jūrų saugumo srityje TJO nurodo Tarptautinę konvenciją dėl žmogaus gyvybės apsaugos jūroje (SOLAS, 1974), kurios pagrindinis tikslas – užtikrinti žmonių gyvybės saugumą jūroje, tai pasiekti padeda bendrų laivybos reikalavimų kūrimas ir jų laikymosi užtikrinimas (IMO: Maritime Safety). Ši konvencija nurodoma ir saugumo jūroje srityje, kuri, pristatydamą savo veiklos sritis, TJO nurodo kartu su piratavimu (IMO: Maritime Security and Piracy). Saugumo jūroje srityje taip pat nurodoma Konvencija dėl kovos su neteisėtais veiksmais prieš saugią jūrų laivybą (1988), kurios preambulėje yra tiesioginė nuoroda į JT Chartijos tikslus ir principus dėl tarptautinės taikos ir saugumo išsaugojimo ir

³³ Pz., Konvencijos 29 straipsnyje apibrėžiamas karo laivas; 30 straipsnyje įtvirtinta pakrantės valstybės teisė pareikalauti, kad jos įstatymų ir kitų teisės aktų dėl plaukimo teritorine jūra ir nustatytų reikalavimų nesilaikantis karo laivas nedelsdamas paliktų teritorinę jūrą; 95 straipsnyje nustatytas karo laivų imunitetas atvirojoje jūroje; 110 straipsnyje reglamentuojama karo laivų igyvendinama apžiūros teisė.

susirūpinimas dėl terorizmo veiksnių paplitimo pasaulyje, taigi akivaizdus ryšys su tarptautine taika ir saugumu. Iš TJO konvencijų galima spręsti, kad jūrų saugumas – pirmiausia saugi laivyba (laivai, uostai, jūrų prekyba), keleivių ir įgulų jūroje saugumas, jų gyvybės apsauga. Jau 20 a. paskutiniaisiais dešimtmečiais netrūko pranešimų apie įgulų pagrobimo, laivų užgrobimo, nuskandinimo ar susprogdinimo atvejus (IMO: Conventions: Convention for the suppression...), po 2001 m. rugsėjo 11-osios įvykių JAV suvokimas, kad būtina nuo jų apsaugoti tarptautinį jūrų transportą, atsispindėjo reglamentavimo pokyčiuose – 2004 m. liepos 1 d. įsigaliojo Tarptautinis laivų ir uosto įrenginių (terminalų) apsaugos kodeksas, privalomas pagal SOLAS konvenciją (IMO: Maritime Security). Iš TJO veiklos matyti, kad saugumo jūroje sąvoka, be apsaugos nuo terorizmo, siejama su kibernetiniu saugumu, piratavimu jūroje, ginkluotu laivų plėšimu, migracija jūroje, ginklais laivuose (IMO: Maritime Security and Piracy)³⁴. Pavyzdžiui, kibernetinės grėsmės TJO teisės aktuose siejamos su laivybos saugumu ir skiriamos dvi rūšys: į objektą (imoną ar laivą) nukreiptos ir kitos – į juos nenukreiptos – atakos (IMO Guidelines on Cyber Security...). Tarp jų nurodomi įvairūs informacinių sistemų sutrikdymo būdai ir atvejai: pavyzdžiui, laive sutrikus navigacijos sistemoms sudėtingomis laivybos sąlygomis (nepalankios oro sąlygos, pavojingi laivybos keliai), grėsmė laivybos ir jūrų saugumui akivaizdi.

Taigi TJO teisės aktuose vartojamos tiek jūrų saugumo, tiek saugumo jūroje sąvokos; pastaroji sąvoka neturi tikslios apibrėžties konvencijose, yra mažiau aiški, tad toliau nagrinėtina doktrinos požiūriu. Doktrinoje tarp plačiausiai grėsmių saugumui jūroje sąrašą pateikiančių autorių yra Ch. Bueger, jis nurodo tokias grėsmes: ginčai tarp valstybių, jūrų terorizmas, piratavimas jūroje, prekyba narkotinėmis medžiagomis, žmonėmis ir neleistinomis prekėmis, masinio naikinimo ginklų platinimas, neteisėta žvejyba, nusikaltimai aplinkai ar incidentai ir nelaimės jūroje (Bueger, 2015, p. 159). Panašias grėsmes saugumui jūroje – piratavimas jūroje, ginkluotas laivų plėšimas, masinio naikinimo ginklų platinimas jūrų transportu – įvardija ir Y. Tanaka, jis taip pat prideda karinius jūrų panaudojimo būdus (Tanaka, 2018). Saugumas jūroje dažniausiai apibrėžiamas kaip tokių grėsmių nebuvimas (Bueger, 2015, p. 159). Panašiai nagrinėjamą sąvoką apibrėžia M. Mejía, jis nurodo, kad tai yra „būklė, kai nėra tokių neteisėtų veiksnių kaip piratavimas, ginkluotas laivų plėšimas, terorizmas ar bet kokios kitos jėgos formos, nukreiptos prieš laivus, įgulus, keleivius, uosto įrenginius, statinius ar kitus taikinius jūroje ar pakrantės zonose, grėsmės“ (Mejía, 2020). Saugumą jūroje ir jūrų saugumą lyginę autoriai jūrų saugumą sieja su laivo techninėmis charakteristikomis, įgulos darbo laive sąlygomis, keleivių ir prekių vežimu, laivybos maršrutais (kaip jis suprantamas ir pirmiau pristatytų TJO konvencijų ir veiklos kontekste), o saugumą jūroje – su jėgos ir grasinimo jėga draudimo principu, teroristiniais išpuoliais prieš laivus ir įrenginius, neteisėtu masinio naikinimo ginklų gabenimu, piratavimu ir ginkluotu plėšimu jūroje, tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu (migrantų gabenimas, narkotikų ir ginklų gabenimas), taip pat įvardija grėsmes išteklių saugumui (neteisėta žvejyba, apie kurią nepranešta) ir jūrų aplinkai (dideli jūrų taršos incidentai, neteisėtas atliekų jūroje laidojimas) (Ameri, Schewchuk, 2007). Panašios grėsmės nurodomos ir studijose bei apžvalgose, pavyzdžiui, vienoje iš jų įvardijant jas socialiniais iššūkiais ir apsiribojant pagrindinėmis: jūrų saugumo siekį siejant su darbuotojų ir kitų asmenų jūroje apsauga, o saugumą jūroje – su kelio pavojingoms ar neteisėtoms prekėms gabenti užkirtimu (Review of Maritime Transport, 2015, p. 76).

Atskleistas nagrinėjamų sąvokų turinys parodo glaudžią saugumo jūroje ir jūrų saugumo sąsają, o saugumo jūroje samprata artimiausia tarptautinės taikos ir saugumo jūroje sampratai, taigi ir dalis grėsmių sutampa. Pavyzdžiui, piratavimą jūroje ir ginkluotą laivų plėšimą Somalyje JT Saugumo

³⁴ TJO atsako į grėsmes priimdama reikalingus teisės aktus (angl. *regulations*) ir rekomendacijas (angl. *guidance*), veikdama per Jūrų saugumo komitetą ir plėtodama pajėgumus.

Taryba įvardijo grėsmę tarptautinei taikai ir saugumui (JT Saugumo Tarybos 2019 m. gruodžio 4 d. rezoliucija 2500), kaip stipriai išvystytas tarptautinis organizuotas nusikalstamumas, tai yra ir grėsmė saugumui jūroje, ir jūrų saugumui, – juk dėl tokių išpuolių grėsmė kyla laivybos bei keleivių ir įgulų saugumui³⁵. Kartais nurodant grėsmes saugiai jūrų erdvei (ir neskiriant saugumo jūroje ir (ar) jūrų saugumo) tiesiog įvardijamos sritys, nuo kurių laivai ir jūrų operacijos turi būti saugomos, įskaitant terorizmą, piratavimą jūroje ir ginkluotą laivų plėšimą, neteisėtą prekių gabenimą ir prekybą žmonėmis, neteisėtą žvejybą, taršą ir kt. Jūrų keliai ir jūrų erdvė dažnai būna tarp pirmųjų kelių šioms neteisėtoms veikoms, jūroje teisės normų vykdymą užtikrinti sudėtingiau.

Nagrinėjamų sąvokų sąsają patvirtina ir jūrų teisės reikalavimų (saugios laivybos, žmogaus gyvybės apsaugos jūroje ir kitų) laikymosi užtikrinimo institutas (valstybės turi įvairių priemonių: nuo dokumentų patikros, laivo apžiūros iki jėgos panaudojimo kaip griežčiausios priemonės³⁶). Tai yra rutininės operacijos, vykdomos taikos metu (Jūrų teisės konvencija ir kitos konvencijos numato valstybių pareigą bendradarbiauti ir nustato jurisdikcijos taisykles, pavyzdžiui, piratavimo jūroje, prekybos narkotinėmis medžiagomis atviroje jūroje ir kitais atvejais), o tarp jų ir įgyvendinant JT Saugumo Tarybos rezoliucijas³⁷. McLaughlin R. nuomone, daugiausia dėmesio su jūrų erdve susijusiose rezoliucijose skiriama piratavimui jūroje, masinio naikinimo ginklų neplatinimui ir migracijai (McLaughlin, 2016, p. 480).

Išvados

1. Tarptautinė taika ir saugumas, vienas iš svarbiausių Jungtinių Tautų tikslų, grindžiamas pirmiausia jėgos ir grasinimo jėga draudimu, taip pat taikiu tarptautinių ginčų sprendimu ir kitais tarptautinės teisės principais, kurie galioja ir jūrų erdvėje. Jūrų teisės konvencijoje įtvirtintas taikaus pasaulio jūrų ir vandenynų naudojimo siekis (įskaitant jėgos ir grasinimo jėga draudimą ir jūrų teisės ginčų sprendimą taikiomis priemonėmis) yra atskirų jūros erdvių režimo pagrindas ar veiklos jose reikalavimas, vis dėlto jam kyla nemažai grėsmių, įskaitant kibernetinių atakų ir hibridinių grėsmių, susijusių su nevalstybinių subjektų veikla, tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu ir kitų.
2. Grėsmės tarptautinei taikai ir saugumui samprata atsiskleidžia JT Saugumo Tarybos rezoliucijose: ilgainiui tokiomis grėsmėmis pripažinta vis daugiau ir naujų nusikalstamų veikų, įskaitant terorizmą, masinio naikinimo ginklų platinimą, piratavimą jūroje ir ginkluotą laivų plėšimą ir kitas veikas bei situacijas, kurioms būdingas jūrų kontekstas, t. y. jos vykdomos tik arba taip pat ir jūroje.
3. Jūrų saugumas (angl. *maritime safety*) daugiausia yra siejamas su laivybos saugumu, keleivių ir įgulų saugumu ir šiuo požiūriu tai yra tiksliau apibrėžta ir konvencinį pagrindą bei aiškų turinį turinti sąvoka, o saugumas jūroje (angl. *maritime security*) yra platesnė, bendresnė ir labiau kompleksinė sąvoka, TJO teisės aktuose ir doktrinoje siejama su jūrų ir vandenynų erdve, saugia nuo tam tikrų neteisėtų veikų, būtent, teroristinių išpuolių, piratavimo jūroje ir ginkluoto laivų plėšimo, neteisėto žmonių, narkotinių medžiagų gabenimo, masinio naikinimo ginklų platinimo ir kitų tarptautinių

³⁵ Pvz., Jūrų teisės tribunolas, nagrinėdamas 2019 m. balandžio 15 d. įvykusį ginkluotą Šveicarijos laivo M/T „San Padre Pio“ užpuolimą, nurodė, kad laivui bei įgulai ir kitiems asmenims laive buvo kilusi nuolatinė grėsmė jų saugumui ir apsaugai (angl. *safety and security*), ir pažymėjo, kad Nigerijai tenka didelis piratavimo jūroje ir ginkluoto laivų plėšimo Gvinėjos įlankoje skaičius (The M/T „San Padre Pio“ Case). Ataskaitos apie piratavimą jūroje skelbiamos TJO (IMO: Piracy Reports...).

³⁶ Tarp taikytinų režimų R. McLaughlin įvardija teisės normas, susijusias su nacionaliniu saugumu, JT Chartijos 2 straipsnio 4 dalimi ir 51 straipsniu (savigny) (McLaughlin, 2016, p. 477–478).

³⁷ Pavyzdžiui, JT Saugumo Tarybos 2016 m. spalio 6 d. rezoliucijoje 2312, priimtoje pagal JT Chartijos VII skyrių, valstybėms nurodoma atvirojoje jūroje sulaukyti laivus, jei jie įtariami prekyba žmonėmis ir neteisėtu migrantų gabenimu prie Libijos krantų.

nusikaltimų. Rečiau, bet tarp tokių grėsmių įvardijama ir jūrų tarša, ginčai dėl jūrų naudojimo, kariniai jūrų naudojimo būdai ir kitos grėsmės, tai rodo, kad saugumas jūroje yra labai plati sąvoka, kurią apibrėžti ir reglamentuoti šią sritį konvencijoje nebūtų tikslinga, nes grėsmių sąrašas gali kisti, atsižvelgiant į kintamą saugumo jūroje kontekstą.

4. Saugumo jūroje sąvoka yra labiausiai susijusi su tarptautine taika ir saugumu. Nemažai grėsmių saugumui jūroje yra ar gali būti grėsmėmis tarptautinei taikai ir saugumui, atsižvelgiant į jų mastą, pobūdį, padarinius ir kitas aplinkybes, arba tiksliau į jų pripažinimą tokiomis grėsmėmis JT Saugumo Tarybos rezoliucijose. Natūralu, kad dažniausiai šios grėsmės (pvz., teroristiniai išpuoliai, piratavimas jūroje ir ginkluotas laivų plėšimas, masinio naikinimo ginklų platinimas, kibernetinės atakos) kels pavojų ir jūrų (laivybos, keleivių, įgulų) saugumui, tačiau grėsmė jūrų saugumui (pvz., su laivo konstrukcija susijusio saugios laivybos reikalavimo pažeidimas) gerokai rečiau ar net nebūtinai prilygs grėsmei saugumui jūroje ar juo labiau tarptautinei taikai ir saugumui.

Šaltinių sąrašas

Norminiai teisės aktai

Tarptautinės sutartys

Antarctic Treaty (1959) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.ats.aq/e/antarctic treaty.html> [žiūrėta 2021 m. liepos 1 d.].

Jungtinių Tautų Chartija (1945). *Valstybės žinios*, 2002, 15-557.

Jungtinių Tautų jūrų teisės konvencija (1982). *Valstybės žinios*, 2003, 107-4786.

Konvencija dėl kovos su neteisėtai veiksmais prieš saugią jūrų laivybą, su pakeitimais (1988). *Valstybės žinios*, 2003, 8-266.

Tarptautinė konvencija dėl žmogaus gyvybės apsaugos jūroje, su pakeitimais (1974). *Valstybės žinios*, 2006, 129-0.

Tarptautinės jūrų organizacijos konvencija (1948). *Valstybės žinios*, 1996, 7-173.

Kiti tarptautinės teisės aktai

JT Generalinės Asamblėjos 1970 m. spalio 24 d. rezoliucija 2625 (XXV) „Deklaracija dėl tarptautinės teisės principų dėl draugiškų valstybių santykių ir jų bendradarbiavimo pagal JT Chartiją“. Vadapalas, V. (2003). *Tarptautinė teisė: pagrindiniai dokumentai ir jurisprudencija*. Vilnius: Eugrimas.

JT Generalinės Asamblėjos 1974 m. gruodžio 14 d. rezoliucija 3314 (XXIX) dėl agresijos apibrėžimo. Vadapalas, V. (2003). *Tarptautinė teisė: pagrindiniai dokumentai ir jurisprudencija*. Vilnius: Eugrimas.

JT Saugumo Tarybos 2002 m. lapkričio 8 d. rezoliucija 1441.

JT Saugumo Tarybos 2004 m. balandžio 28 d. rezoliucija 1540.

JT Saugumo Tarybos 2016 m. spalio 6 d. rezoliucija 2312.

JT Saugumo Tarybos 2019 m. gruodžio 4 d. rezoliucija 2500.

JT Saugumo Tarybos 2019 m. balandžio 10 d. rezoliucija 2464.

JT Saugumo Tarybos 2020 m. liepos 21 d. rezoliucija 2532.

Alliance Maritime Strategy (2011) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_75615.htm [žiūrėta 2021 m. liepos 1 d.].

G7 Foreign Ministers' Declaration on Maritime Security (2015) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.mofa.go.jp/files/000076378.pdf> [žiūrėta 2021 m. liepos 1 d.].

The EU Maritime Security Strategy and Action Plan (2014) [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://eeas.europa.eu/archives/docs/maritime_security/docs/maritime-security-information-toolkit_en.pdf [žiūrėta 2021 m. liepos 1 d.].

Specialioji literatūra

Alcaide, J. I., Llave R. G. (2020). Critical Infrastructures cybersecurity and the maritime sector *Transportation Research Procedia*, 45, p. 547–554, <https://doi.org/10.1016/j.trpro.2020.03.058>

Bueger, Ch. (2015). What is Maritime Security? *Marine Policy*, 53, p. 159–164, <https://doi.org/10.1016/j.marpol.2014.12.005>

- Gerhardt, H. *et. al.* (2010). Contested Sovereignty in a Changing Arctic. *Annals of the Association of American Geographers*, 100, p. 992–1002, <https://doi.org/10.1080/00045608.2010.500560>
- Isokaitė-Valužė, I. (2020). *Jūros erdvių teisinis režimas*. Vilniaus universiteto vadovėlis. Vilnius: Vilniaus universiteto leidykla.
- Katuoka, S. (2009). Naujos Arkties tarptautinio teisinio reguliavimo tendencijos. *Jurisprudencija*, 3(117), p. 239–249.
- McLaughlin, R. (2016). Authorisations for Maritime Law Enforcement Operations. *International Review of the Red Cross*, 98(2), p. 465–490, <https://doi.org/10.1017/S1816383117000340>
- Papastavridis, E. D. (2015). The Use of Force at Sea in the 21st Century. *The Journal of Territorial and Maritime Studies*, 2(1), p. 119–138.
- Pristrom, S. *et. al.* (2013). A Study of Maritime Security and Piracy. *Maritime Policy & Management*, 40(7), p. 675–693, <https://doi.org/10.1080/03088839.2013.851461>
- Satkauskas, R. (2011). Piracy at Sea and the Limits of International Law. *Aegean Review of the Law of the Sea and Maritime Law*, 1(2), p. 217–235, <https://doi.org/10.1007/s12180-010-0013-3>
- Shaw, M. N. (2008). *International Law*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tanaka, Y. (2018). Maintenance of international peace and security at sea. In *The International Law of the Sea*. Cambridge: Cambridge University Press, p. 377–403, <https://doi.org/10.1017/CBO9781139946261.013> .
- Varfolomeev, A. (2015) *Piracy as a Threat to International Peace and Security: research paper*. National Research University Higher School of Economics, <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.2594817>
- Žalimas, D. (2003). Karinei Irako nusiginklavimo operacijai pakanka esamų Jungtinių Tautų Saugumo Tarybos rezoliucijų. *Krašto apsauga*, 5(33), p. 4–8.

Tarptautinių teismų praktika

- Case concerning the detention of three Ukrainian Naval Vessels (Ukraine v. Russian Federation) [ITLOS], No 26, [25.5.2019].
- Legal Consequences of the Construction of a Wall in the Occupied Palestinian Territory, Advisory Opinion [ICJ], [9.7.2004], I.C.J. Reports 2004, p. 136.
- The M/T „San Padre Pio“ Case (Switzerland v. Nigeria) [ITLOS], No 27, [6.7.2019].

Kiti šaltiniai

- Ameri, M., Schewchuk, M. (2007). *Maritime Security and Safety*. UNITAR/DOALOS Briefing [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_25years/07unitar_doalos_2007.pdf [žiūrėta 2021 m. liepos 4 d.].
- Dimitrios, D. *et. al.* (2020). Port and Maritime Security: presentation [interaktyvus]. Prieiga per internetą: https://www.researchgate.net/publication/343336307_Port_and_Maritime_Security [žiūrėta 2021 m. liepos 4 d.], doi:10.13140/RG.2.2.24714.90568.
- Jungtinės Tautos*. Global Issues: Peace and Security [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.un.org/en/global-issues/peace-and-security> [žiūrėta 2021 m. liepos 4 d.].
- Lott, A. (2020). Implications of Hybrid Warfare for the Order of the Oceans. *Center for International Maritime Security* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://cimsec.org/implications-of-hybrid-warfare-for-the-order-of-the-oceans/> [žiūrėta 2021 m. rugsėjo 29 d.].
- Review of Maritime Transport (2015). UN Conference on Trade and Development. ISBN 978-92-1-112892-5, eISBN: 978-92-1-057410-5, ISSN 0566-7682.
- Romaniuk, S. N. (2017). Maritime Hybrid Warfare and the South China Sea Dispute. *Geopolitical Monitor* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.geopoliticalmonitor.com/maritime-hybrid-warfare-and-the-south-china-sea-dispute/> [žiūrėta 2021 m. liepos 4 d.].
- Schmitt, M. N. (ed.) (2013). *Tallinn Manual on the International Law applicable to cyber warfare*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Statement by the President of the Security Council, 7 August 2019 No S/PRST/2019/7 [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://undocs.org/S/PRST/2019/7> [žiūrėta 2021 m. liepos 4 d.].

Stewart, I., Osborne, S. (2018). UN maritime sanctions and the International Maritime Organisation [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.kcl.ac.uk/news/discussion-paper-un-maritime-sanctions-and-the-international-maritime-organisation> [žiūrėta 2021 m. liepos 2 d.].

Tarptautinė jūrų organizacija. IMO: Conventions [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.imo.org/en/About/Conventions/Pages/Default.aspx> [žiūrėta 2021 m. liepos 2 d.].

Tarptautinė jūrų organizacija. IMO: Maritime safety [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.imo.org/en/OurWork/Safety/Pages/default.aspx> [žiūrėta 2021 m. liepos 4 d.].

Tarptautinė jūrų organizacija. IMO: Maritime security and piracy [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <https://www.imo.org/en/OurWork/Security/Pages/Default.aspx> [žiūrėta 2021 m. liepos 4 d.].

Tarptautinė jūrų organizacija. IMO: Piracy and Armed Robbery against Ships [interaktyvus]. <https://www.imo.org/en/OurWork/Security/Pages/PiracyArmedRobberydefault.aspx> [žiūrėta 2021 m. liepos 6 d.].

International Peace and Security in Maritime Domain

Indrė Isokaitė-Valužė

(Vilnius University)

S u m m a r y

The research aims at establishing which activities or situations in maritime domain, which threaten maritime safety and / or maritime security, fall within the concept of international peace and security. In order to achieve this aim the following tasks have been set: to substantiate the validity of the international law principles for international peace and security in maritime area; to identify threats to international peace and security in maritime domain, to analyse the concepts of maritime safety and maritime security and the threats that they face, and finally, to establish, which of them may be recognised as threats to international peace and security. The structure of the Article corresponds to these tasks and the main methods of scientific research to achieve them include systematic analysis and comparative approach, the rules of interpretation of treaties are also used. Emphasis is made on the validity of the non-use of force, peaceful settlement of international disputes and other principles safeguarding international peace and security (one of the key aims of the United Nations) in maritime area. Peaceful use of the world's seas and oceans is the basis of the legal regime of certain maritime areas and the requirement for the activities at sea, however, it faces numerous threats, including cyber-attacks and hybrid threats, threats posed by non-state actors, transboundary criminal activities, *etc.* The concept of the threat to international peace and security is revealed by the UN Security Council resolutions: the list of such threats evolved encompassing more threats of different nature, such as terrorism, proliferation of weapons of mass destruction, sea piracy and armed robbery against ships and other activities and situations in maritime domain, i.e. fully or partly occurring at sea. Maritime safety is mainly related with the safety of navigation, ships, crews and passengers, in this respect this concept is more clearly defined and has a conventional basis; whereas maritime security is a broader and a more complex concept, in the instruments of the International Maritime Organisation and doctrine mostly perceived as a maritime area safe from illegal activities, namely, terrorism, sea piracy and armed robbery at sea, smuggling of people, drug trafficking, proliferation of weapons of mass destruction and other trans-boundary crime. Sometimes among such threats, maritime pollution, sea disputes and military uses of the sea as well as other threats are listed. Thus maritime security is a very broad concept and the list of threats thereto may change, subject to the evolving context of security status at sea. The concept of maritime security is closest to international peace and security. A substantial part of the threats to maritime security is or may constitute threats to international peace and security, subject to their scale, nature and recognition as such threats in the UN Security Council resolutions. Usually such threats (e.g. terrorist attacks, sea piracy and armed robbery against ships, proliferation of weapons of mass destruction, cyber attacks) endanger also maritime safety (safety at sea, safety of ships, passengers, crews), however, each and every threat to maritime safety (e.g. failure to comply with certain ship construction standard) does not necessarily endanger maritime security or amount to threat to international peace and security.

Tarptautinė taika ir saugumas jūrų erdvėje

Indrė Isokaitė-Valužė

(Vilniaus universitetas)

S a n t r a u k a

Straipsnyje nagrinėjama, kokios veikos ar situacijos jūrų erdvėje, sudarydamos grėsmę jūrų saugumui (angl. *maritime safety*) ir (ar) saugumui (apsaugai) jūroje (angl. *maritime security*), patenka į grėsmės tarptautinei taikai ir saugumui sampratą. Siekiant šio tikslo pirmiausia keliamas uždavinys pagrįsti tarptautinei taikai ir saugumui užtikrinti skirtų principų galiojimą jūrų erdvėje, tada identifikuoti su jūrų erdve susijusias grėsmes tarptautinei taikai ir saugumui, toliau siekiama išanalizuoti jūrų saugumo ir saugumo jūroje sampratą ir jiems kylančias grėsmes ir galiausiai nustatyti, kurios iš jų gali būti pripažintos grėsmėmis tarptautinei taikai ir saugumui. Šiuos uždavinius atitinka straipsnio struktūra, o juos įgyvendinti naudojami daugiausia sisteminės analizės, lyginamasis ir kiti mokslinės analizės metodai, remiamasi tarptautinių sutarčių aiškinimo taisyklėmis. Pabrėžiama, kad vienas iš svarbiausių Jungtinių Tautų tikslų – tarptautinė taika ir saugumas yra grindžiamas pirmiausia jėgos ir grasinimo jėga draudimu, taip pat taikiu tarptautinių ginčų sprendimu ir kitais tarptautinės teisės principais, kurie galioja ir jūrų erdvėje. Taikus pasaulio jūrų ir vandenynų naudojimas yra atskirų jūros erdvių režimo pagrindas ar veiklos juose reikalavimas, vis dėlto jam kyla nemažai grėsmių, įskaitant kibernetinių atakų ir hibridinių grėsmių, susijusių su nevalstybinių subjektų veikla, tarptautiniu organizuotu nusikalstamumu ir kitų. Grėsmės tarptautinei taikai ir saugumui samprata atsiskleidžia JT Saugumo Tarybos rezoliucijose: ilgainiui tokiais grėsmėmis pripažinta vis daugiau ir naujų nusikalstamų veikų, įskaitant terorizmą, masinio naikinimo ginklų platinimą, piratavimą jūroje ir ginkluotą laivų plėšimą ir kitas veikas bei situacijas, kurioms būdingas jūrų kontekstas, t. y. jos vykdomos tik arba taip pat ir jūroje. Jūrų saugumas (angl. *maritime safety*) yra daugiausia siejamas su laivybos saugumu, keleivių ir įgulų saugumu ir šiuo požiūriu tai yra tiksliau apibrėžta ir konvencinį pagrindą turinti sąvoka, o saugumas jūroje (angl. *maritime security*) yra platesnė ir labiau kompleksinė sąvoka, TJO teisės aktuose ir doktrinoje siejama su jūrų ir vandenynų erdve, saugia nuo tam tikrų neteisėtų veikų, būtent, teroristinių išpuolių, piratavimo jūroje ir ginkluoto laivų plėšimo, neteisėto žmonių, narkotinių medžiagų gabenimo, masinio naikinimo ginklų platinimo ir kitų tarptautinių nusikaltimų. Rečiau, bet tarp tokių grėsmių įvardijama ir jūrų tarša, jūrų teisės ginčai, kariniai jūrų naudojimo būdai ir kitos grėsmės, tai rodo, kad saugumas jūroje yra labai plati sąvoka ir grėsmių sąrašas gali kisti, atsižvelgiant į kintamą saugumo jūroje kontekstą. Saugumo jūroje sąvoka yra labiausiai susijusi su tarptautine taika ir saugumu. Nemažai grėsmių saugumui jūroje yra ar gali būti grėsmėmis tarptautinei taikai ir saugumui, atsižvelgiant į jų mastą, pobūdį, padarinius ir kitas aplinkybes, arba tiksliau nuo jų pripažinimo tokiais grėsmėmis JT Saugumo Tarybos rezoliucijose. Natūralu, kad dažniausiai šios grėsmės (pvz., teroristiniai išpuoliai, piratavimas jūroje ir ginkluotas laivų plėšimas, masinio naikinimo ginklų platinimas, kibernetinės atakos) kels grėsmę ir jūrų (laivybos, keleivių, įgulų) saugumui, tačiau grėsmė jūrų saugumui (pvz., su laivo konstrukcija susijusio saugios laivybos reikalavimo pažeidimas) gerokai rečiau ar net nebūtinai priylgys grėsmei saugumui jūroje ar juo labiau tarptautinei taikai ir saugumui.

Indrė Isokaitė-Valužė, socialinių mokslų (teisės) daktarė, Vilniaus universiteto Teisės fakulteto docentė. Pagrindinė mokslinių interesų sritis yra tarptautinė jūrų teisė, kitos – tarptautinė viešoji teisė, tarptautinių sutarčių teisė ir žmogaus teisės.

Indrė Isokaitė-Valužė, doctor of social sciences, associate professor at the Faculty of Law, Vilnius University. The main field of research is International Law of the Sea; other fields of interest include Public International Law, Treaty Law and Human Rights.